

ностях, методах и причинно-следственных связях преобразования разнородной совокупности аккумулируемых банками средств в их ресурсы, отвечающие требованиям к размещению в активы. Создание теории трансформации банковских ресурсов позволит научно-обоснованно решать сложные вопросы мобилизации средств и их стабилизации в процессе банковского менеджмента, а также позволит на качественно новом уровне подойти к изучению одной из наиболее значимых функций банковской деятельности.

Литература

1. Ю. Штайн. Немецкая банковская система. Федеральный союз немецких банков. — Кельн. — 1993, 46 с.
2. Гроші та кредит: Підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та інш.; За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2001. — 602 с.
3. А. П. Вожжов. Про моделювання процесів трансформації ресурсів комерційного банку. — Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. «Вежа», ВДУ. Луцьк, № 4, 2001.
4. А. П. Вожжов. Депозити до запитання у формуванні стабільної і керованої ресурсної бази банків. — Вісник Національного банку України, 2002, № 11, С. 5—7.
5. А. П. Вожжов. Використання змінної частини поточних пасивів банків як інвестиційних ресурсів. — Вісник Національного банку України, 2003. — № 12, С. 18—21.

Н. А. Гонтаренко, І. А. Гончар

Рівненський інститут слов'янознавства
Київського славистичного університету,
м. Рівне

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТО-СПРОМОЖНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Кредитоспроможність — це здатність позичальника своєчасно і в повному обсязі погашати свої боргові зобов'язання, які пов'язані з відносинами позики. Кредитоспроможність потенційного позичальника-юридичної особи залежить від багатьох факторів і є похідною від економічної ефективності операційної та інших видів діяльності підприємства. Особливість відносин позики полягає у єдності оцінки фінансово-економічного стано-

вища підприємства (з позицій економічної ефективності, фінансового стану) і оцінки кредитної репутації потенційного позичальника-юридичної особи. А. М. Мороз дає наступне визначення: «Кредитоспроможність клієнта — сукупність елементів та ознак, наявність яких у клієнта дозволяє одержувати банківські позички і засвідчує його спроможність повністю і своєчасно розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями перед банком» [1, С. 320].

Оцінка кредитоспроможності юридичної особи в сучасних умовах розглядається в основному як проблема банківської установи, яка приймає рішення про можливість та умови надання кредиту. Відсутність методично завершених, офіційно рекомендованих методик оцінки кредитоспроможності, доступних широкому колу підприємств не дає можливості юридичним особам здійснювати самооцінку власної кредитоспроможності.

Вважаємо, що оцінка кредитоспроможності юридичної особи має бути завершальним етапом оцінки фінансового стану та складовою оцінки конкурентоспроможності підприємства. В даний час поширеним є підхід до оцінки фінансового стану підприємства в двох варіантах: в широкому і вузькому. У вузькому варіанті аналіз фінансового стану передбачає аналіз показників платоспроможності (ліквідності), фінансової стійкості і майнового стану підприємства-потенційного позичальника. При застосуванні широкого (комплексного) варіанту оцінки фінансового стану підприємства-потенційного позичальника до аналізу вищевказаних показників додають ще аналіз показників ділової активності і рентабельності діяльності. В сучасних умовах в процесі аналізу фінансового стану не прийнято розглядати показники кредитоспроможності підприємства.

В умовах ринкової економіки кредитоспроможність підприємства є показником рівня довіри з боку банківської установи до юридичної особи. Тому рівень кредитоспроможності підприємства (клас кредитоспроможності) є індикатором конкурентоспроможності кожного окремо взятого підприємства, незалежно від його потреби станом на певну дату у позичкових фінансових ресурсах.

В сучасних же умовах при оцінці конкурентоспроможності підприємства практично ніколи не розглядаються конкурентні відносини підприємств на ринку кредитів, а тому на оцінку конкурентних позицій підприємств ніяк не впливає їх кредитоспроможність. Наприклад, у дуже ґрунтовній класифікації факторів, які визначають конкурентоспроможність торговельного підприємства на споживчому ринку, яка надана колективом авторів у

підручнику з економіки торговельного підприємства [2, С. 69], про кредитоспроможність підприємства як фактор його конкурентоспроможності не згадується. Вважаємо, що філософія ігнорування кредитоспроможності або другорядного відношення до цієї проблеми при оцінці конкурентоспроможності підприємства не відповідає потребам сучасної національної економіки і потребам підготовки спеціалістів за напрямом «Економіка та підприємництво».

Кафедра економіки та банківської справи Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету практикує виконання студентами другого курсу спеціальності «Банківська справа» курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» з врахуванням значимості проблеми кредитоспроможності підприємства. В теоретичній частині курсової роботи передбачено розкриття різних теоретичних аспектів формування кредитоспроможності юридичної особи. Це досягається завдяки відповідному формуванню тематики курсових робіт, фрагмент якого наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Варіант №	Назва теми курсової роботи
1	Вплив удосконалення управління основними фондами на кредитоспроможність підприємства
2	Вплив покращання відтворення основних фондів на кредитоспроможність підприємства
3	Удосконалення управління продуктивністю праці як фактор підвищення кредитоспроможності підприємства
4	Удосконалення матеріального стимулювання як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства
5	Удосконалення управління поточними затратами підприємства як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства
6	Вплив управління операційними витратами на кредитоспроможність підприємства

Закінчення табл. 1

Варіант №	Назва теми курсової роботи
-----------	----------------------------

7	Управління доходами та його вплив на кредитоспроможність підприємства
8	Вплив підвищення рентабельності діяльності на кредитоспроможність підприємства
9	Вплив удосконалення управління прибутком на кредитоспроможність підприємства
10	Вплив підвищення економічної ефективності використання активів на кредитоспроможність підприємства
11	Удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємства як фактор прискорення оборотності оборотних активів і забезпечення кредитоспроможності підприємства
12	Вплив покращання показників ефективності використання оборотних активів на кредитоспроможність підприємства
13	Вплив підвищення економічної ефективності інвестицій на кредитоспроможність підприємства
14	Управління прибутком як фактор підвищення рентабельності діяльності і забезпечення кредитоспроможності підприємства
15	Вплив антикризового управління на кредитоспроможність підприємства
16	І так далі (всього 94 варіанти тем курсових робіт).

В другому, розрахунково-практичному розділі курсової роботи студент по черзі виступає в двох ролях:

- спочатку у ролі працівника економічної служби підприємства, який визначає та аналізує фінансово-економічні показники діяльності підприємства за звітний рік, обґрунтовує економічну доцільність запланованих підприємством інвестицій;
- далі у ролі працівника кредитного відділу, який оцінює кредитоспроможність того самого підприємства.

Такий підхід, покладений в основу методичних розробок кафедри економіки та банківської справи Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету [3], сприяє розумінню студентами багатфакторної схеми формування такого комплексного економічного явища, як кредитоспроможність підприємства.

При виконанні розрахунково-практичного розділу курсової роботи студенти розробляють 28 таблиць, останньою з яких є матриця оцінки кредитоспроможності позичальника:

Таблиця 2

МАТРИЦЯ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

№	Назва оціночних показників	Вага показника	Ранг	Добуток ваги показника і рангу
1	2	3	4	5
1				
2				
3				
...	.....	.....	.....	.....
38				
	Разом	x	x	

Оцінка кредитоспроможності клієнта-промислового підприємства здійснюється кожним студентом виходячи з результатів багатоетапних власних розрахунків за індивідуальними вихідними даними з використанням методичних вказівок [3] і з використанням методики [4]. Студенти обґрунтовують клас кредитоспроможності клієнта і роблять попередні висновки про доцільність надання кредиту.

Студентам також дається творче завдання адаптувати запропоновану ним методику оцінки кредитоспроможності до останніх вимог розділу 4 «Оцінка фінансового стану позичальника» «Положення по порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків», затвердженого Постановою Правління НБУ.

Вважаємо, що удосконалення підготовки спеціалістів напрямку «Економіка та підприємництво» з урахуванням оновленої філософії оцінки кредитоспроможності підприємств і на базі детального багатофакторного підходу до кількісної оцінки кредитоспроможності деякою мірою буде сприяти уникненню формальних, поверхневих підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників і конкурентоспроможності підприємств.

Дуже потрібною є робота НБУ з вивчення, критичного аналізу, оцінки, узагальнення і розповсюдження інноваційних підходів окремих банків до постановки банківського менеджменту і, в тому числі, до оцінки кредитоспроможності клієнтів. Відкрита публікація у науково-практичних періодичних виданнях методично завершених методик буде сприяти удосконаленню оцінки кредитоспроможності кредиторами, а також впровадженню самооцінки кредитоспроможності потенційними позичальниками.

Література

1. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В. С. Стельмах (голова) та ін. — К.: Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.
2. Мазаракі А. А. та ін. Економіка торговельного підприємства. Підручник для вузів (під ред. проф. Н. М. Ушакової). — К.: «Хрещатик», 1999. — 800 с.
3. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» студентами спеціальності 7.050105 «Банківська справа» / Гонтаренко Н. А., Гончар І. А. — Рівне: РІС КСУ, 2003. — 60 с.
4. Шульга Н. П., Гаманкова О. О., Ковганич І. М. Оцінка кредитоспроможності клієнта: Рекомендації банку при видачі кредиту. — К.: Київ. ін-т банкірів банку «Україна», 1995. — 59 с.

А. І. Бажанова

Національний банк України, м. Київ

ОСНОВНІ ЧИННИКИ КРЕДИТУВАННЯ БАНКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Активізація інвестиційної діяльності в державі є однією з основних умов ефективності ринкових перетворень, підвищення конкурентоспроможності та динамічного розвитку вітчизняної економіки в цілому. Про позитивні тенденції інвестиційного процесу свідчать збільшення обсягів кредитів, наданих банками в економіку України та поліпшення їх якісних характеристик: обсяг кредитів зріс на 28,4 % за 9 місяців 2004 року і досяг 26,4 % від ВВП. Темпи зростання довгострокового кредитування в 3,5 рази випереджають темпи нарощування короткострокового кредитування. У структурі кредитних вкладень частка довгострокових кредитів зросла за 6 місяців 2004 року на 4,3 % і досягла 49,3 %¹. Основним чинником зростання обсягів довгострокового кредитування є збільшення коштів фізичних і юридичних осіб на довгострокових рахунках. Проте, частка кредиту в загальному обсязі інвестицій, хоча і має тенденцію до зростання, все ще залишається невеликою (в 2002 р. цей показник склав 5,3 %, в 2003 р. — 8,2 %)¹, що пояснюється низьким рівнем консолідації банківського капіталу, високими ризиками довгострокового кредитування, відсутністю дієвих механізмів страхування інвестицій тощо. Можливість банків надавати довгострокові кредити для реалізації інвестиційних проектів залежить від багатьох чин-

¹ За даними Державного комітету статистики України, Національного банку України